

Crynodeb Gweithredol

Mae Cymru Ifanc yn rhan o Plant yng Nghymru, y corff trosfwaol cenedlaethol ar gyfer sefydliadau sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc, ac yn cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru. Nod Cymru Ifanc yw rhoi llais i blant a phobl ifanc yng Nghymru ar faterion sy'n effeithio arny nhw, fel bod modd i'w barn gael ei chlywed.

Mae dyletswydd ar Lywodraeth Cymru i roi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn fel rhan o 'Fesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011.'

'Rydyn ni eisiau i Gymru fod yn lle gwych i dyfu i fyny, byw a gweithio ynddo, nawr ac yn y dyfodol.'

Yn 2022 lansiodd Llywodraeth Cymru'r 'Cynllun Plant a Phobl Ifanc', gydag ymrwymiad i egwyddorion CCUHP ac i saith blaenoriaeth trawslywodraethol a ddatblygwyd gyda Cymru Ifanc mewn ymgynghoriad â mwy na 200 o blant a phobl ifanc.

Cynhyrchwyd yr adroddiad hwn ar y cyd gan yr Ymchwilyr Gwirfoddol Ifanc a staff Cymru Ifanc, ac mae'n trafod profiadau pobl ifanc a'u hawliau dynol yng Nghymru. Bydd yn cael ei anfon at Bwyllgor y CU ar Hawliau'r Plentyn.

Buon ni'n gweithio gyda Cymru Ifanc i ddeall yn well beth yw hawliau plant, a beth maen nhw'n ei olygu i blant a phobl ifanc. Buon ni'n edrych ar yr adroddiad blaenorol, yn cynnal adolygiad o'r llenyddiaeth, yn penderfynu ar gwestiynau i'w gofyn, ac yn cysylltu â grwpiau eraill i weld beth roedd plant a phobl ifanc yn eu gweld fel blaenoriaethau yng Nghymru. Fe wnaethon ni gysylltu â phob un o'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru, ac ystod o sefydliadau eraill, gan gynnwys Senedd Ieuenctid Cymru, Swyddfa Comisiynydd Plant Cymru, y Rhwydwaith Gofalwyr Ifanc, y Rhwydwaith Gweithwyr Cyfranogiad Cenedlaethol, Cefnogi Plant y Lluoedd ym myd addysg yng Nghymru, Rhaglen Ffoaduriaid a Cheiswyr Lloches TGP Cymru, a llawer o rai eraill, er mwyn deall y meysydd blaenoriaeth yn well ar lefel leol a chenedlaethol.

Buon ni'n gweithio gyda Cymru Ifanc i goladu'r data o 41 ymgynghoriad â phobl ifanc a gyflwynwyd gan Cymru Ifanc rhwng 2020 a 2022, y cyfrannodd dros 1000 o bobl ifanc atyn nhw. Fe wnaethon ni ddefnyddio data a gafwyd mewn digwyddiadau y bu Cymru Ifanc yn eu mynychu rhwng 2020 a 2022, gan gynnwys Gŵyl Cymru gofalwyr ifanc 2022, gŵyl flynyddol newydd ei ffurfio, a Gŵyl flynyddol Cymru Ifanc, ac roedd cyfanswm o fwy na 200 o bobl ifanc yn bresennol ar draws y ddau ddigwyddiad. Buon ni hefyd yn ymgynghori â grwpiau ymgynghorol pobl ifanc Cymru Ifanc, sydd â 56 o aelodau ifanc sy'n cynnwys: Grŵp Diddordeb Arbennig Addysg a Chyfiawnder Cymdeithasol, Grŵp Diddordeb Arbennig Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, Grŵp Diddordeb Arbennig Newid yn yr Hinsawdd a Materion Gwledig, Bwrdd Prosiectau Cymru Ifanc a Grŵp Rhanddeiliaid Ieuenctid Cenedlaethol; er mwyn llywio'r adroddiad hwn ymhellach.

Fe wnaethon ni ofyn i sefydliadau a phobl ifanc nodi eu meysydd blaenoriaeth ar hyn o bryd, ac yna gofyn i bobl ifanc roi'r meysydd blaenoriaeth yn nhrefn pwysigrwydd fel a ganlyn:

1. Costau Byw
2. Iechyd Meddwl a Llesiant
3. Bod yn Gaeth i Sylweddau a'u Camddefnyddio
4. Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiad
5. Cyfranogiad a Hawliau Plant
6. Addysg
7. Trosedd
8. Profiadau Bywyd
9. Chwarae
10. Trafnidiaeth
11. Diogelwch Ar-lein
12. COVID-19
13. Newid yn yr Hinsawdd

Fe wnaethon ni wrando ar beth ddwedodd plant a phobl ifanc wrthyn ni, ac rydyn ni wedi cynnig rhai argymhellion ar gyfer pob un o'r meysydd blaenoriaeth, fel a ganlyn:

Argymhellion

Costau Byw

- Prydau ysgol am ddim i bawb
- Gwneud cyrff fel darparwyr ynni a thrafnidiaeth yn rhai Gwladol unwaith yn rhagor
- Gwell safonau byw
- Gweithgareddau am ddim i blant a phobl ifanc
- Mwy o gefnogaeth ariannol i bobl sy'n byw mewn tlodi

Iechyd Meddwl a Llesiant

- Lefelau uwch o gefnogaeth ac ymyrraeth gynharach
- Sicrhau gwell mynediad at wasanaethau
- Cynnig ystod ehangach o wasanaethau
- Cynyddu gwelededd a normaleiddio iechyd meddwl
- Creu Mannau Diogel

Bod yn Gaeth i Sylweddau a'u Camddefnyddio

- Camau gorfodi cryfach ar gyfer cynnyrch â chyfyngiad oed
- Mwy o gefnogaeth i'r rhai sydd eisoes yn gaeth i sylweddau
- Sicrhau bod cyffuriau a sylweddau ddim yn 'cŵl' trwy strategaethau cynyddu ymwybyddiaeth
- Cynnwys ymwybyddiaeth o gyffuriau a sylweddau yn y cwricwlwm newydd ac mewn hyfforddiant i athrawon

Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiad

- Sicrhau bod pobl ifanc yn teimlo'n ddiogel trwy gyflwyno mwy o gyfreithiau i'n hamddiffyn ni i gyd
- Cynnwys Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiad yn y Cwricwlwm Newydd i bobl ifanc ac mewn hyfforddiant i athrawon

Cyfranogiad a Hawliau Plant

- Cynyddu gweithgareddau ymwybyddiaeth ac adnoddau, fel bod pob plentyn a pherson ifanc yn gwybod bod ganddyn nhw hawliau a sut i gael mynediad i'w hawliau
- Creu mwy o gyfleoedd i bobl ifanc leisio barn
- Sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn cael cyfle i gael eu clywed, gan gynrychioli amrywiaeth a diwylliant Cymru
- Sicrhau bod cyfleoedd i gyfranogi yn hygyrch ac yn gynhwysol i bob plentyn a pherson ifanc
- Cynyddu hyfforddiant ac adnoddau ymwybyddiaeth i oedolion

Addysg

- Gwella ymwybyddiaeth o'r cwricwlwm newydd
- Gwneud addysg yn fwy perthnasol i'r byd go iawn. Darparu profiad gwaith sydd o ddiddordeb i bobl ifanc ac yn eu hysgogi
- Darparu mwy o gyllid ym myd addysg ar gyfer adnoddau a phrofiadau a chyfleoedd ystyrlon i bob person ifanc
- Gwneud addysg yn hygyrch a chynhwysol i bob plentyn a pherson ifanc yng Nghymru
- Darparu hyfforddiant a chefnogaeth iechyd meddwl o safon i athrawon a phobl ifanc er mwyn dileu'r stigma sy'n gysylltiedig â iechyd meddwl
- Newid y rheolau ynghylch gwisgoedd ysgol fel eu bod yn fforddiadwy i bob teulu

Trosedd

- Cynyddu niferoedd yr heddlu a'u gwelededd ac ystyried cyflwyno cosbau llymach er mwyn atal trosedd a lleihau cyfraddau troseddu
- Mae angen newid yn y system er mwyn atal troseddu, cefnogi'r rhai sy'n cyflawni troseddau a chefnogi dioddefwyr troseddau
- Cynyddu ymwybyddiaeth ac addysg ynghylch trosedd a ble mae help ar gael
- Creu manau mwy diogel i blant a phobl ifanc
- Dylai fod gan Gymru fwy o bwerau datganoledig yng nghyswllt y system gyfiawnder, gan y byddai'n canolbwyntio'n benodol ar faterion Cymreig
- Megis y problemau parhaus o ran bod yn gaeth i sylweddau a'u camddefnyddio a'r troseddau cyllyll sy'n amlwg yma

Profiadau Bywyd

- Mae angen gwasanaethau a chefnogaeth mwy penodol ac wedi'u teilwra'n fwy ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n cael profiadau negyddol mewn bywyd, gan gynnwys ymyriadau iechyd meddwl cynharach a dulliau ataliol o gefnogi iechyd meddwl
- Mae angen mwy o gyllid i sicrhau bod modd cynnig cefnogaeth a gwasanaethau ar yr adeg gywir ac mewn modd priodol ar gyfer anghenion y plentyn neu'r person ifanc

Chwarae

- Mae angen mwy o opsiynau, cyfleoedd ac amser i chwarae arnon ni
- Dylai fod mynediad agored a chyfleoedd rhydd i chwarae ar gyfer holl blant a phobl ifanc Cymru
- Dylai manau chwarae fod yn hygyrch, yn gynhwysol ac yn ddiogel

Trafnidiaeth

- Sicrhau bod trafndiaeth gyhoeddus ar gael am ddim i bob plentyn a pherson ifanc
- Gwella dibynadwyedd, amllder a hygyrchedd trafndiaeth gyhoeddus, fel bod plant a phobl ifanc yn teimlo'n ddiogel
- Estyn dalgylchoedd fel bod mwy o bobl ifanc yn gallu cael mynediad i dtrafnidiaeth ysgol am ddim
- Gwella'r seilwaith trafndiaeth cyhoeddus fel ei fod yn hygyrch ym mhob ardal, gan gynnwys ardaloedd gwledig Cymru

Diogelwch Ar-lein

- Cyflwyno mwy o reolau a gwneud darparwyr yn fwy atebol am wirio oed defnyddwyr sy'n cyrchu'r we, fel ei fod yn fwy diogel i bawb
- Gwneud plant a phobl ifanc yn fwy ymwybodol o ddiogelwch ar-lein, gan ddefnyddio profiadau bywyd go iawn yn enghreifftiau
- Darparu mwy o hyfforddiant ac adnoddau i oedolion ar ddiogelwch ar-lein

COVID-19

- Darparu cefnogaeth ychwanegol 1 i 1 ac adnoddau i blant a phobl ifanc sydd angen hynny wedi'r pandemig
- Parhau i gydnabod effeithiau hirdymor y pandemig ar blant a phobl ifanc, yn benodol yng nghyswllt iechyd meddwl a llesiant, a darparu cefnogaeth i liniaru'r effeithiau hirdymor
- Darparu cyfleoedd diogel, ystyrlon i blant a phobl ifanc gymdeithasu ac adennill eu sgiliau cymdeithasol a'u rhyngweithio wyneb yn wyneb gyda'u ffrindiau a'u cyfoedion

Newid yn yr Hinsawdd

- Gwreiddio gwersi, adnoddau a mwy o ymgyrchoedd ar y newid yn yr hinsawdd yn y cwricwlwm er mwyn cynyddu ymwybyddiaeth o'r realiti nawr, beth sy'n cael ei wneud, a beth mae modd ei wneud, gyda chynngor ymarferol ar sut gall plant a phobl ifanc wneud gwahaniaeth
- Darparu biniau ailgylchu cliriach, llwybrau mwy diogel i gerdded i'r ysgol, a chefnogi mwy o weithgareddau awyr agored fel garddio a chasglu sbwriel
- Lleihau effaith diwydiant ar yr hinsawdd a chynnig mwy o gymhellion ar gyfer diwydiannau sy'n gofalu am yr amgylchedd
- Gwrando ar blant a phobl ifanc ar y newid yn yr hinsawdd

Mae pobl ifanc yn defnyddio'u lleisiau, yn gwneud yn fawr o'u hawl i gael eu clywed, ac yn dweud wrthyn ni pa faterion sy'n bwysig iddyn nhw. Mae'n hanfodol ein bod yn gwrando, yn deall ac yn gweithredu ar y pryderon a'r awgrymiadau a amlinellir yn yr adroddiad hwn.

Mae cynhyrchu'r adroddiad hwn ar y cyd â Cymru Ifanc wedi bod yn gyfle gwych i ni fel gwirfoddolwyr. Yn ogystal â rhannu ein barn ein hunain rydyn ni wedi gallu chwyddo lleisiau pobl ifanc eraill, a bod yn eiriolwyr drostyn nhw.

Yng Nghymru, mae hawliau plant yn cael eu cynnal at ei gilydd, ond mae rhai gwelliannau i'w gwneud. Mae CCUHP yn gweithio law yn llaw â syniadau ynghylch cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiad. Pan gymerir camau gweithredu yn dilyn yr adolygiad hwn, rhaid i'r ethos hon barhau'n ffactor canolog. Dylai hawliau plant fod ar y blaen wrth wneud penderfyniadau, gyda lleisiau pobl ifanc yn gweithredu fel sbardun i yrru newid a chynnydd.

